

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้างในจังหวัดพิษณุโลก อาศัยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ และการวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกรอบความคิดเพื่อช่วยให้สามารถอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดและสมบูรณ์ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความสำคัญของสถาบันครอบครัว
- 1.2 สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
- 1.3 ความหมายของการหย่าร้าง
- 1.4 รูปแบบของการหย่าร้าง
- 1.5 สาเหตุของการหย่าร้าง
- 1.6 ผลกระทบของการหย่าร้าง
- 1.7 ความสุขในครอบครัว
- 1.8 การขัดเกลาทางสังคม
- 1.9 แนวคิดและทฤษฎีหน้าที่นิยม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความสำคัญของสถาบันครอบครัว

คำว่าครอบครัว ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ผู้ร่วมครัวเรือนคือ สามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น”

ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรก ที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน (มรรยาท เจริญสุขโสภณ, 2532 : 78) กล่าวไว้ว่า ชีวิตครอบครัวที่เพียบพร้อมด้วยความรักใคร่กลมเกลียวอบอุ่นมั่นคงในวัยเยาว์เป็นรากฐานที่สำคัญของบุคลิกภาพที่ดีในภายหน้าความรักระหว่างบิดามารดาและบุตร เป็นตัวอย่างของความรัก ความสมบูรณ์ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลภายในครอบครัว ซึ่งได้แก่ บิดามารดา บุตร ปู่ย่าตายาย ถ้ายังมีความใกล้ชิดมากเท่าใดก็ย่อมเกิดความผาสุกได้มากเท่านั้นถ้าความสัมพันธ์ในครอบครัว

เปลี่ยนไปเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวแยกกันออกไปยอมทำให้เกิดความเครียดขึ้น และมีผลต่อคุณภาพชีวิตสถาบันครอบครัวมักจะเป็นสถาบันที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆเหล่านั้นอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม ความคาดหวัง และระเบียบวินัยให้กับสังคม รวมตลอดจนหน้าที่ให้เกิดความอบอุ่น และขวัญกำลังใจที่มั่นคงแก่สมาชิกในสังคม แต่ปรากฏว่าครอบครัวไทยในปัจจุบัน ตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า วิกฤติ ทั้งนี้เพราะว่า เกิดความเจริญทางเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกสังคม ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่รีบเร่งและแข่งขันกันสูง สถาบันครอบครัวในฐานะที่เป็นรากฐานของระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงในบทบาท และหน้าที่ของครอบครัวผลักดันให้เกิดสภาวะ “ครอบครัวล่มสลาย” (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545 : 1)

การหย่าร้างจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการล่มสลายของสถาบันครอบครัวที่เด่นชัด เพราะเป็นเหตุทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความรักความเข้าใจให้แก่สมาชิกได้เต็มที่ ไม่สามารถเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกเพื่อเผชิญปัญหาได้ทัน ไม่สามารถปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม และกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการสร้าง ความมั่นคงให้กับชีวิต การสูญเสียบทบาทและอิทธิพลในการโน้มน้าวนี้เอง ได้นำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมอย่างมากมายในสังคม เช่น ปัญหาการใช้ยาเสพติดให้โทษของเยาวชน ปัญหาโสเภณี เด็ก ปัญหาการทารุณทางเพศในเด็ก ปัญหาเด็กเร่ร่อน

1.2 สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ปัจจุบันวัยรุ่นประพฤตินั้นไม่เหมาะสมยกพวกตีกัน ทำร้ายร่างกายกันจนได้รับความบาดเจ็บและตาย ซึ่งเป็นสัญญาณแสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมผิดระเบียบ ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบของสังคมและภาวะความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งสาเหตุมาจากการที่ครอบครัวเกิดการหย่าร้าง ซึ่งผลพวงดังกล่าวมีส่วนผลักดันให้เด็กหรือเยาวชนให้กระทำผิดในจังหวัดพิษณุโลกในช่วงปีพุทธศักราช 2543 จำนวนเด็กกระทำผิด 681 ราย มาจากครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 295 ราย ปีพุทธศักราช 2544 จำนวน เด็กกระทำผิด 554 ราย มาจากครอบครัวหย่าร้างจำนวน 234 ราย ปีพุทธศักราช 2545 เด็กกระทำผิด 690 รายมาจากครอบครัวหย่าร้าง 327 ราย จากสถิติศาลจังหวัดพิษณุโลก แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวประจำปี 2543 - 2545

จึงเห็นได้ว่าสังคมในจังหวัดพิษณุโลกได้รับผลกระทบจากการหย่าร้าง กระบวนการทำหน้าที่ของครอบครัวดำเนินการไม่เป็นไปตามระบบจึงควรศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้าง เพื่อหายุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการหย่าร้างโดยศึกษาจากรูปแบบการหย่าร้าง สาเหตุการหย่าร้าง ผลกระทบมาอ้างประกอบรวมโดยนักทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความขัดแย้งมาอ้างประกอบรวมทั้งงานวิจัยภายในประเทศ และงานวิจัยจากต่างประเทศ มาประกอบการวิจัย

1.3 ความหมายของการหย่าร้าง

คำว่า " การหย่าร้าง " ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2530 ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเลิกเป็นสามีภรรยาหรือเลิกร้างกันและผู้ชายที่เลิกกับภรรยาได้ชื่อว่า " พ่อร้าง " ส่วนผู้หญิงที่เลิกกับสามีได้ชื่อว่า " แม่ร้าง " หรือ " แม่มาย้ำร้าง "

การหย่าร้างมีความหมายตรงกันข้ามกับการแต่งงาน การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของชายหญิงที่จะอยู่กินร่วมกัน และเป็นสามีภรรยากันโดยมีการจดทะเบียนสมรสเป็นหลักฐานแต่การหย่าร้างเป็นการสิ้นสุดของการอยู่ร่วมกัน และเลิกเป็นสามีภรรยากันของชายหญิง ดังนั้น เมื่อชายหญิงที่เป็นคู่สมรสกันต้องการจะเลิกร้างกันไป ก็จำเป็นต้องยกเลิกสัญญาการแต่งงาน คือ โบทะเบียนสมรสนั้นเอง โดยการจดทะเบียนหย่าขาดจากกันโดยการทำเป็นหนังสือที่อำเภอหรือเขต และจะต้องมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน หรือโดยคำพิพากษาของศาล (เปียม ดอยปุย, 2530 : 5)

กล่าวโดยสรุป การหย่าร้าง คือ การสิ้นสุดชีวิตการแต่งงานของคู่สมรส เป็นการแตกแยกของบุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การหย่าร้างในตัวของมันเองเป็นเรื่องเศร้า เป็นการทำลายความรักความเชื่อของบุคคลที่เคยผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง แต่การหย่าร้างก็ไม่ใช่ว่าเศร้าที่ถาวร เพราะอาจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุขได้เหมือนกัน คือ พ้นจากความทุกข์หรือความไม่เป็นสุขในชีวิตสมรส และเป็นการให้โอกาสแก่ผู้หย่าร้างได้ทำการสมรสใหม่กับคนที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขกว่าเก่า (สุพิศรา สุภาพ, 2545ก : 49)

ดังนั้น จากความหมายของการหย่าร้างที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การหย่าร้างหมายถึงการเลิกเป็นสามีภรรยากัน เป็นการสิ้นสุดชีวิตการแต่งงานของคู่สมรส โดยมีการจดทะเบียนหย่าขาดจากกันที่อำเภอหรือโดยคำพิพากษาของศาล

1.4 รูปแบบของการหย่าร้าง

รูปแบบของการหย่าร้าง (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 119 – 120) การหย่าร้างในสหรัฐอเมริกา มี 4 ลักษณะ คือ

1. การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมาย
2. การแยกกันอยู่
3. การยกเลิกการแต่งงาน
4. การละทิ้งครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงแต่การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมายเพียงลักษณะเดียว

การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมายทำได้ 2 วิธี คือ

1. การหย่าร้างที่คู่สมรสตกลงยินยอมหย่าโดยมีข้ออ้างหรือสาเหตุต่างๆ เช่น ทำร้ายร่างกาย จิตใจ ทอดทิ้ง มีชู้ เป็นต้น
2. การหย่าร้างโดยการฟ้องศาลให้ผู้พิพากษามีคำสั่ง ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหย่า หรือตกลงกันไม่ได้ในเรื่องทรัพย์สิน ลูก จึงต้องยื่นฟ้องขอคำสั่งจากศาลให้หย่าขาดจากกัน

สำหรับสาเหตุของการหย่าร้าง (พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5, 15 ตุลาคม 2519) มาตรา 1516 มีดังนี้

1. สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทมิภริยาหรือภริยามีชู้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
2. สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง
 - 2.1 ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างรุนแรง
 - 2.2 ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป
 - 2.3 ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันทมิภริยามาคำวินิจฉัยประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
3. สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
4. สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
 - 4.1 สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกและได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วยและการเป็นสามีภริยากันไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - 4.2 สามีหรือภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันทมิภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปีหรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
5. สามีหรือภริยาถูกศาลสั่ง ให้เป็นคนสาบสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

6. สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือ ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามา คำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

7. สามีหรือภริยามีวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยาก จะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่าย หนึ่งฟ้องหย่าได้

8. สามีหรือภริยาผิดกัณฑ์บทที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่าย

9. สามีภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยกับอีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมี ลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

10. สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภรรยา นั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ความสมบูรณ์ในการหย่าร้าง (สุตตะ ภิกขัมม แก้ว, 2522 : 14) ได้กล่าวว่า การหย่าร้างจะสมบูรณ์ได้ต้องเข้าลักษณะดังต่อไปนี้

1. การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่วันจดทะเบียนหย่า
2. การหย่าโดยคำพิพากษามีผลแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด

1.5 สาเหตุของการหย่าร้าง

สาเหตุของการหย่าร้าง เคปพาร์ส (Kaphart) เชื่อว่า สาเหตุที่จะทำให้เกิดการหย่าร้างมีปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการใหญ่ ๆ do (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 109 - 115)

1. ปัจจัยด้านสังคม (Social Factors)
2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factors)

1. ปัจจัยด้านสังคม (Social Factors)

1.1 บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 การประกอบอาชีพของสตรี รวมถึงการมีโอกาสพบปะชายอื่นที่มีใช้สามีของตน ซึ่งโอกาสที่จะถูกเนื้อต้องใจกันกับคนอื่นก็มีมากขึ้น อาจกลายเป็นชนวนนำไปสู่ การหย่าร้างได้ง่าย

1.3 สาเหตุของการแต่งงาน ในปัจจุบันที่ชาย - หญิง มีอิสระเสรีภาพในการเลือก คู่ครองเองมากขึ้น โดยมักคำนึงถึงความรักแบบการมีเพศสัมพันธ์ (Erotic Love) แต่เพียง อย่างเดียว ไม่ค่อยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

1.4 ความเสื่อมของศีลธรรมและศาสนา ในปัจจุบันสังคมไม่เห็นว่าเป็นเรื่อง
หย่าร้างเป็นเรื่องของความเสียหายร้ายแรงอีกต่อไป ประกอบกับความเคร่งเครียดของศาสนา
หย่อนยานผู้คนจึงทำการหย่ากันมากขึ้น เพราะศาสนาบางศาสนามีบทบาทต่อการหย่าร้างมาก
บางศาสนาถึงกับไม่อนุญาตให้มีการหย่าร้าง

1.5 ปริศนาของความสุข ที่ปัจจุบันบุคคลยึดคิดว่าหย่าดีกว่าทนทุกข์อยู่ร่วมกัน

1.6 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีผลให้เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยีมาก
กว่าการพึ่งพาอาศัยกันในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อความผูกพันของครอบครัวด้วย

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factors)

2.1 พฤติกรรมของคู่สมรส เช่น มองโลกในแง่ร้าย เจ้าอารมณ์ เห็นแก่ตัว
เป็นต้น

2.2 การทอดทิ้ง

2.3 ความสัมพันธ์เชิงคู่สวหรือการที่ฝ่ายใดมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอันที่สามมี
ภรรยา

2.4 นิสัยชอบดื่มเหล้าหรือการดื่มเหล้ามากเกินไป

2.5 การไม่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางเพศของอีก
ฝ่ายได้

2.6 ความป่าเถื่อนหยาบคายของคู่สมรส

2.7 ปัญหาทางการเงิน เนื่องจากไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่รายจ่ายหรือ
การหลีกเลี่ยงภาวะหนี้สิน

2.8 ปัญหาด้านญาติพี่น้องของคู่สมรส

2.9 การแต่งงาน เนื่องจากฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากภาวะจำ
ยอมที่ต้องแต่งงานของฝ่ายชาย ในลักษณะ "ตกกระไดพลอยโจน"

2.10 ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สมรส เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้นทาง
สังคม สภาพภูมิศาสตร์ ระดับการศึกษา เป็นต้น

2.11 ระยะเวลาของการแต่งงาน นั่นคือ ยิ่งแต่งงานนานก็ยิ่งมีโอกาสหย่าร้าง
น้อยลง

2.12 อายุของคู่สมรส ความต่างวัยและอายุสมรสที่เหมาะสมอาจจะแตกต่าง
กันไปตามสิ่งแวดล้อม การศึกษา YRY

อย่างไรก็ดี อายุสมรสและความต่างวัยของคู่สมรส มีนักวิชาการและผู้รู้กล่าวว่า
โดยทั่วไป ผู้หญิงควรมีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี และชายควรมีอายุอย่างน้อย 22 ปี หรือใกล้ๆ
30 ปีก็ดี เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การสมรสและไม่ควรแตกต่างกันเกิน 10 ปี เพราะการที่ชายและ
หญิงในคู่สมรสมีวัยที่ต่างกันมาก อาจทำให้มีปัญหาด้านความคิด ความสนใจ ประสบการณ์ที่
แตกต่างกัน ความต่างวัยจะทำให้คู่สมรสปรับตัวเข้ากันได้ อาจเกิดปัญหาอื่น ตามมา เช่น

ความหึงหวง การทะเลาะเบาะแว้ง รสนิยมไม่ตรงกัน เป็นต้น (อุตมศิลป์ ศรีแสงนาม และ สุวรรณ วรวรรณ บรรณาธิการ, 2530 : 15, มยุรี กุงามทอง, 2533 : 70, สุชาติ โสมประยูร และวรวรรณ โสมประยูร, 2541 : 78) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในไอโอว่า (Monahan, 1953 : 86) พบว่าอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างสูงสุด คือ ภรรยาแก่กว่าสามี 5 ปี หรือมากกว่า 5 ปี และสามีมากกว่าภรรยา 10 ปี หรือภรรยามากกว่า 10 ปี (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 115)

โกสดี (Goode) ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีผลต่อการหย่าร้างโดยเน้นเรื่องค่านิยมที่มีผลต่อการสมรสและการหย่าร้าง โดยสรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลทำให้ทัศนคติเรื่องการหย่าร้างเปลี่ยนแปลงไปและมีผลทำให้การหย่าร้างเพิ่มมากขึ้นมีดังนี้ (วันทนา กลิ่นงาม, 2524 : 17 – 22)

1. มีกฎหมายเสรีเรื่องการหย่าร้าง การหย่าร้างในปัจจุบันทำได้ง่ายกว่าที่เคยมีมาแต่ก่อนเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตซึ่งการหย่าร้างในอดีตทำได้ค่อนข้างยาก

2. การหย่อนคลายในการยึดถือศาสนา ในสังคมตะวันตกคู่สมรสจะหย่าแทนที่จะคำนึงถึงศีลธรรมเช่นแต่ก่อนกลับคิดถึงตัวเองมากกว่า ดังนั้นการหย่าร้างจะคำนึงว่าศาสนาหรือชุมชนจะเห็นด้วยหรือไม่กลับคำนึงถึงตนเองว่าเป็นการถูกต้องที่จะหย่าร้างหรือไม่

3. ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความกดดันจากเครือข่ายและมิตรสหายเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น เพื่อนหรือเครือข่ายมักจะบอกให้คู่สมรสปรับตัวเข้าหากัน อดทนต่อโชคชะตาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเห็นแก่บุตร แนวความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปมีการยอมรับกันมากขึ้นว่า บางครั้งการขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรสก็ไม่อาจซ่อมแซมหรือแก้ไขให้ดีขึ้นได้

4. การมีทางเลือกมากขึ้น แต่ก่อนสามีมักมีความคิดว่า การไม่มีภรรยาเป็นเรื่องลำบาก ในสังคมอุตสาหกรรม กิจกรรมหลายอย่างถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของภรรยา สตรีแทบไม่มีโอกาสได้เข้าสู่ตลาดแรงงานยกเว้นงานบ้าน ลักษณะดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป สามีสามารถดำเนินชีวิตได้แม้ปราศจากภรรยา เขาสามารถจะทำการที่สตรีทำได้ มีอาหารกระป๋อง เครื่องซักผ้า เครื่องทุ่นแรงหลายอย่างและสตรีก็มีทางเลือกเช่นกัน มีโอกาสได้ฝึกทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนพอสมควรและหากว่าสามีหรือภรรยาเหล่านี้จะประสบกับการเป็นหม้ายหรือหย่าร้างก็มีทางเลือกโดยการแต่งงานใหม่ได้

5. บทบาททางเพศที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ก่อนสามีมักเป็นผู้นำครอบครัวแต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรมเกิดขึ้นต่างมีโอกาสพัฒนาทักษะของตนเต็มที่ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรมมากที่สุด ระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมต้องการบริการจากสตรีเช่นกัน ทำให้สตรีได้เข้าร่วมในตลาดแรงงาน ทั้งนี้อาจประกอบกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการยอมรับบทบาทการเป็นภรรยาและแม่ในครอบครัวน้อยลง

นอกจากนี้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สตรีมีอิสรภาพมากขึ้น มีข้อจำกัดของการกระทำสิ่งต่างๆ น้อยลง ประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกและงานบ้าน ได้รับการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยกลุ่มสตรีเอง ด้วยการทำลายประเพณีการสมรสและระบบชีวิตครอบครัวแบบเดิมตั้งแต่การเลือกคู่ การจัดการแต่งงาน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ชายจำนวนมากที่นิยมชมชอบกับบทบาทของสตรีในแบบการเป็นภรรยาและแม่ของลูก ไม่สามารถปรับตัวต่อบทบาทใหม่ของสตรีได้ และเมื่อมีการขัดแย้งเกิดขึ้นในชีวิตสมรสจึงตอบสนองในลักษณะของการนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด

6. การลดลงของอัตราการเจริญพันธุ์ มีผลจากการที่สตรีเข้าร่วมในแรงงานเป็นการสร้างความเป็นอิสระทางด้านเศรษฐกิจให้กับตนเองยิ่งขึ้น แม้ว่าหย่าร้างก็หาเลี้ยงตนเองได้

7. การเพิ่มขึ้นของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การเพิ่มขึ้นของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กสาว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานมีโอกาสทำให้เกิดการหย่าร้างสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม่จะมีการหย่าร้างเกิดขึ้นก็อาจแต่งงานใหม่ได้

8. การมีสถาบันต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนสถาบันครอบครัว สถาบันต่างๆ ทางสังคมที่เข้ามามีบทบาททำหน้าที่แทนสถาบันครอบครัว เช่น สถานที่รับเลี้ยงเด็กแรกเกิด เป็นต้น การมีสถาบันเหล่านี้มีผลทำให้ความสำคัญของครอบครัวลดน้อยลง

ลีวิส และ สเปนเนอร์ (Lewis and Spanier) (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2543 : 32) พบกลุ่มปัจจัย 2 กลุ่ม ที่สามารถเข้าแทรกแซงวิถีชีวิตของสามีภรรยาจนอาจส่งผลให้ความมั่นคงในชีวิตสมรสคลอนแคลนหรือมั่นคงได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน

เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้คู่สมรสอยู่ด้วยกันต่อไป หรือผลักดันให้ต้องแยกทางกัน เป็นปัจจัยที่คู่สมรสจะใช้เป็นทางเลือกที่จะใช้ชีวิตแบบใด เช่น ความคาดหวังของตนเองต่อชีวิตสมรสขีดความสามารถในการใช้ความอดทนอดกลั้น พันธะสัญญาต่างๆ ที่ตนต้องรับผิดชอบ รวมไปถึงความเชื่อหรือหลักปรัชญาที่ตนยึดถืออยู่ คู่สมรสไม่น้อยที่ดำรงชีวิตสมรสเนื่องจากต้องการให้ลูกมีครอบครัวที่สมบูรณ์แบบหรือรู้สึกต้องการมีครอบครัว (มีสามี-ภรรยา) มากกว่าจะต้องเผชิญกับสภาพหม้าย นอกจากนั้นบุคคลแต่ละคนมีความอดทนกันไม่ได้ไม่เท่ากัน บางคนอดทนต่อความขัดแย้งหรือแม้แต่ความรุนแรงได้มาก ปัจจัยดึงดูดนี้หากคู่สมรสมีอยู่ในระดับสูงก็ยังคงจะมีชีวิตสมรสอยู่ต่อไป

2. ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่อาจจะกดดันหรือเอื้อให้คู่สมรสต้องอยู่ด้วยกัน หรือแยกทางกันเป็นปัจจัยผลักดันจากภายนอก เช่น ค่านิยมทางสังคม ประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม รวมไปถึงกฎหมายต่างๆ ในสังคมที่เอื้อให้คู่สมรสแยกทางกันได้ง่ายหรือยอมรับการหย่าร้างของคู่สมรสการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตจะทำให้ได้ง่ายกว่าสังคมที่มีการคาดหวังจากคู่สมรสสูงหรือมีกฎหมายบังคับให้การหย่าร้างเต็มไปด้วยความยากลำบาก เช่น ต้องฟ้องหย่า ต้องพิจารณาสิทธิการเลี้ยงดู เป็นต้น คู่สมรสจะอยู่กันยืนนานกว่า

การสิ้นสภาพชีวิตสมรสโดยเหตุจากการหย่าร้างทอดทิ้ง แยกทางกันของคู่สมรสจึงอาจสรุปว่า เนื่องจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงในบริบทที่แวดล้อมครอบครัวอยู่ เช่น กฎหมาย ค่านิยม เศรษฐกิจ เป็นต้น และปัจจัยภายใน เช่น ความพร้อมในการแต่งงานของคู่สมรส คุณสมบัติส่วนบุคคล ความแตกต่างระหว่างคู่สมรสในแง่มุมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอายุ วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ เป็นต้น

เกี่ยวกับสาเหตุของการหย่าร้างนั้น Goode (1961 : 481) ได้อธิบายว่ามีปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจบางประการที่นำไปสู่การหย่าร้าง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. คู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะมีโอกาสหย่าร้างง่ายกว่าคู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เนื่องจากความตึงเครียดในชีวิตสมรสมักจะพบมากในกลุ่มชนชั้นแรงงาน ซึ่งมีความกดดันทางเศรษฐกิจ เมื่อความกดดันมีมากขึ้น ก็จะออกมาในรูปของการทะเลาะ ขัดแย้ง และในที่สุดแยกทางกันไป

2. ความแตกต่างระหว่างคู่สมรสในเรื่องภูมิหลังต่างๆ เช่น บุคลิกภาพ การดำเนินชีวิต เจตคติ ค่านิยม การอบรมสั่งสอน การศึกษา การนับถือศาสนา ฯลฯ ทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นจนไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ และต้องหย่ากันในที่สุด

3. การที่คู่สมรสไม่มีเวลาทำความรู้จักคุ้นเคยกันก่อนแต่งงาน ก็อาจทำให้เกิดการหย่าร้างกันได้ ทั้งนี้เพราะทั้งคู่ไม่ได้มีโอกาสศึกษาหรือเรียนรู้นิสัยใจคอ ความประพฤติ เจตคติ ค่านิยมซึ่งกันและกันอย่างดีเสียก่อน เมื่อแต่งงานกันและพบกับความผิดหวังหรือขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากภูมิหลังที่ต่างกันจนต้องหย่ากันในที่สุด

4. คู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่ไม่มีความสุข มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง พ่อแม่แยกกันหรือหย่าร้างกัน ย่อมมีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลวในชีวิตสมรส

5. การสมรสที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากญาติและเพื่อน ๆ ย่อมมีโอกาสที่จะหย่าร้างได้ง่าย

6. คู่สมรสที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้แก่กันและกันได้ ย่อมมีโอกาสที่จะหย่าร้างได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ สุพัตรา สุภาพ (2523 : 36) ได้สรุปสาเหตุของการหย่าร้างในปัจจุบันไว้ดังนี้

1. สังคมแบบประชาธิปไตยให้เสรีภาพแก่คนมาก ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมฟังพาดำข้อใคร จึงทำให้ครอบครัวแตกแยกไม่ลงรอยกัน
2. การขัดกันระหว่างสังคมสมัยเก่าและสังคมสมัยใหม่ ตลอดจนเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวของเสถียรภาพ
3. สังคมแบบเมือง มีการติดต่อกันมาก มาตรฐานการครองชีพก็สูงกว่าในชนบท รายจ่ายของครอบครัวจึงมีมาก ความตึงเครียดในครอบครัวก็เกิดขึ้นได้ง่าย ตลอดจนคู่สมรสอาจจะมีสิ่งเขี้ยววนให้เกิดความไม่ซื่อสัตย์ต่อกันได้ ซึ่งในบั้นปลายก็จะต้องหย่าร้างกัน
4. หญิงมีงานทำไม่ต้องพึ่งพาสามีในทางเศรษฐกิจ และอาจจะไม่ถ้อยเชื่อฟังสามี การหย่าร้างก็เกิดขึ้นได้ง่าย
5. การมีการศึกษาสูงทำให้มาตรฐานในชีวิตสูงขึ้น ทำให้ยากที่จะอยู่กับคนที่มีการศึกษาต่ำกว่าตน
6. ความคิดเก่าๆ ในเรื่องที่ว่า หากทำให้การแต่งงานขาดสะบั้นลงจะเป็นบาปไม่อยู่ในความนึกคิดอีกต่อไป การหย่าจึงเกิดขึ้นได้ง่าย
7. ความคิดที่ว่าแต่งงานเพื่อความต้องการทางเพศเพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้เมื่อใดก็ตามเกิดความไม่พอใจกันในเรื่องเพศก็จะหย่ากัน
8. สถานภาพของหญิงเปลี่ยนไป มีอิสระเสรีภาพทัดเทียมกับชาย หรือเกือบเท่าเทียมกับชาย ทำให้หญิงมีอิสระเสรีภาพในการตัดสินใจปัญหาชีวิตของตนเอง ไม่ต้องอยู่ในโอวาทของสามีดังนี้เมื่อหญิงไม่พอใจสามีเมื่อไรก็อาจจะขอหย่าได้
9. สภาพของสังคมและวัฒนธรรม ทำให้คนสมัยใหม่ต้องออกจากบ้านอยู่เสมอ ทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวลดน้อยลง ความสัมพันธ์ของครอบครัวจึงลดน้อยลงไปด้วยการหย่าร้างจึงเกิดขึ้นได้ง่ายเพราะความผูกพันมีน้อย
10. ความคิดในเรื่องการหย่าร้างมีมากกว่าแต่ก่อน และยังมีกฎหมายที่ทำให้การหย่าร้างเกิดขึ้นได้ง่าย จึงไม่น่าแปลกใจที่การหย่าร้างเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นทุกที

1.6 ผลกระทบของการหย่าร้าง

เมื่อมีการหย่าร้าง สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการหย่าร้างในด้านเศรษฐกิจสถานภาพบทบาทที่เปลี่ยนไป ตลอดจนการปรับตัวส่งผลโดยตรงในด้าน 1. ด้านตัวเด็ก 2. ด้านผู้หย่าร้าง

1. ด้านตัวเด็ก

1.1 ด้านตัวเด็ก การหย่าร้างจะมีผลต่อเด็กซึ่งเป็นบุตรดังนี้

1.1.1 ปัญหาพัฒนาการ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการหย่าร้างมีผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการในเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม เนื่องจากเด็กต้องการมากกว่าพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวคนหนึ่ง แม้จะมีตัวแทนของพ่อหรือแม่อยู่ในครอบครัวเดียวกันก็ตาม (ภัสสร ลิมานนท์, 2529 อ้างถึงใน ตรีนุช ธงไชย, 2540 : 3)

1.1.2 ปัญหาทางอารมณ์และสุขภาพจิต พบว่า เด็กที่เกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียวคือ มารดาหรือบิดา ไม่ว่าจะครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวที่พึ่งตนเองได้หรือเป็นครอบครัวที่พึ่งตนเองไม่ได้ต้องรับบริการ AFDC (Aid to Family With Dependence Children) ก็ตาม เด็กในครอบครัวเหล่านี้จะเติบโตเป็นเด็กที่มีความผิดปกติทางจิตใจ จนถึงขั้นที่ต้องไปรับการบำบัดรักษาทางจิต (เป็นผู้ป่วยนอก/out patients) เป็นจำนวนมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่เลี้ยงตนเองได้และมีทั้งบิดา มารดา เป็นจำนวน 2 - 4 เท่า (สุวิจฉรา เปี่ยมญาติ, 2536 : 66)

เกรน และเครเมอร์ (Glenn and Kramer : 1985) พบว่า ผู้ใหญ่ซึ่ง พ่อแม่หย่าร้างกันต่อเนื่อง ประเมินค่าความสุขความพอใจในชีวิตต่ำกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งพ่อแม่ไม่ได้หย่าร้างกันเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบัมพาสและสวีท (Bumpass and Sweet) ที่พบว่าการหย่าร้างอาจส่งผ่านรุ่นต่อไป และพบว่าบุคคลที่มีพ่อแม่หย่าร้างกันมีแนวโน้มที่จะหย่าร้างกันมากกว่าผู้ที่พ่อแม่ไม่ได้หย่าร้างกัน (Stephen : 1989, 179, 347) การที่เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน เมื่อแต่งงานมีแนวโน้มที่จะหย่าร้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกันหรืออาจเป็นเพราะเกิดความรู้สึก (ในส่วนตัว) ว่าตนเองทรยศต่อพ่อหรือแม่หรือจะทำความเจ็บช้ำน้ำใจให้พ่อแม่ จากการปลีกตัวไปมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 124) ของตนเอง

1.1.3 ปัญหาพฤติกรรม เนื่องจากสภาพปัญหาภายในครอบครัวส่งผลกระทบต่อตัวเด็กทั้งทางจิตใจ ร่างกายและสังคม จึงอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การเก็บตัว เนื่องจากความรู้สึกอายที่ไม่มีพ่อแม่เหมือนเพื่อนๆ การเกรง โทกเพื่อดึงดูดความสนใจ ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 124) แกลอรี่ (Gregory) สรุปไว้ว่า อัตราการเกรงอาจจะสูงขึ้นจากเด็กผู้ชายซึ่งขาดพ่อและเด็กผู้หญิง ซึ่งขาดแม่เพราะรูปแบบที่เหมือนกันของเพศ และการควบคุมกิจกรรมและการเกรงของเด็กชายอาจจะรุนแรงในกรณีที่เกิดการแตกแยกหย่าร้างของพ่อแม่มากกว่า เนื่องมาจากการตายจากกันของพ่อไปจากครอบครัว (Ian Gregory, 1965 : 99 -109 อ้างถึงใน ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ, 2534 : 5 - 50) เด็กหนุ่มสาวในบ้านที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงลำพัง เด็กๆ เหล่านี้มักมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเอง โดยไม่ฟังพ่อหรือแม่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมเบี่ยงเบนมากกว่าเด็กหนุ่มสาว

ที่อยู่กับพ่อและแม่ในครอบครัว นอกจากนี้การมีผู้ใหญ่อีกคนในครัวเรือน ทำให้มีความเป็น พ่อแม่สมบูรณ์ขึ้นและเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของวัยรุ่นและการที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลง โดยเฉพาะผู้ชาย (Stephen, 1989 : 372 - 373)

ปัญหาของเด็กในครอบครัวหย่าร้างจึงมีความเสี่ยงทั้งบุคคลและมีผลกระทบต่อ สภาพปัญหาสังคมและประเทศชาติด้วย นับเนื่องจากสภาพปัญหาทางพฤติกรรม อารมณ์ จิตใจ พัฒนาการ (สุพิศรา สุภาพ, 2545ข : 50) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างที่ส่งผลต่อ ตัวเด็กดังนี้

1. ขาดความรักความอบอุ่น ลูกเคยชินต่อสภาพพ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น และมั่นคงแก่เขา แต่ความสัมพันธ์แบบนี้ต้องถูกทำลายไป เป็นการทำลายความสัมพันธ์แบบ กลุ่มปฐมภูมิ ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี แต่เมื่อหน่วยของครอบครัว ถูกทำลายลง ลูกๆ บางครั้งก็ไม่ทราบว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร ซึ่งอาจจะทำให้เขาผิดหวังและมี เรื่องที่ทำให้สะเทือนใจ มีเหมือนกันที่เด็กอาจจะเกิดความรู้สึกปลอดภัยเมื่อพ่อหรือแม่แต่งงาน ใหม่แต่บ้านใหม่ก็ไม่อาจจะแทนบ้านเก่าได้ดีนัก ความรู้สึกไม่มั่นคงไม่มีความอบอุ่น จะเห็นได้ ชัดในเด็กที่บ้านแตก เด็กที่ประพฤติดัวเหลวไหล เด็กกระทำผิดการประพฤติดัดทางเพศ และการเป็นเด็กจรจัด เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนมากเพราะเป็นปัญหาที่เด็กพยายามต่อสู้กับ ความดีและความชั่ว ซึ่งในที่สุดเด็กอาจจะไม่พยายามต่อสู้ต่อไปหรือเผชิญต่อไป อย่างไรก็ตาม การที่เด็กประพฤติดัดกฎเกณฑ์ของสังคมอาจจะไม่ใช่เป็นผลของการหย่าร้างเสมอไป เพราะ อาจจะเป็นผลจากการที่ครอบครัวไม่มีความสุขมากกว่าและการหย่าร้างเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทีหลัง แต่การหย่าร้างก็มีผลทำให้เด็กขาดความมั่นคงและความปลอดภัย

2. การปรับตัวของเด็ก หลังการหย่าร้างลูกมักจะอยู่กับแม่ซึ่งมีผลกระทบต่อ บุคลิกภาพของเด็ก เพราะปกติทั้งพ่อและแม่จะเป็นคนอบรมเด็กและเด็กก็เรียนรู้ บทบาทจากพ่อและแม่ซึ่งเป็นแบบฉบับสำหรับชีวิตของผู้ใหญ่ แต่ถ้าเหลือแต่แม่ซึ่งแม่เองก็ทำ ตัวแทนพ่อไม่ได้ บทบาทหรือแนวความประพฤติของพ่อจึงมีขึ้นได้ยากถ้าเด็กขาดพ่อ

3. ความจงรักภักดี โดยทั่วไปผู้ชายมักจะมีแนวโน้มเอียงจะเป็นฝ่ายแม่ และแม่ส่วนมากก็พยายามพูดให้ลูกเห็นอกเห็นใจซึ่งจะทำให้ไม่ชอบพ่อมากขึ้น ส่วนลูกสาว มักจะเห็นอกเห็นใจพ่อและอาจจะเห็นว่าแม่ไม่ถูก แต่โดยทั่วไปเด็กทั้งสองจะมีความใกล้ชิดกับ แม่มากกว่าพ่อ แม่จึงมีอิทธิพลโน้มน้าวจิตใจเด็กได้มากกว่าและในกรณีที่ครอบครัวไม่มีความสุข ลูกสาวและลูกชายมักจะเข้าข้างแม่มากกว่าพ่อ

1.2 ด้านผู้หย่าร้าง การหย่าร้างก่อให้เกิดผลตามมาแก่ผู้หย่าร้างดังนี้

เมื่อหย่าร้างแล้วคู่หย่าร้างมักจะถูกซุบซิบในแง่ร้ายโดยเฉพาะฝ่ายหญิงทำให้รู้สึกว่าเป็นคนไม่ดีจึงถูกทอดทิ้งไป บางครั้งบางคนไม่สามารถทนต่อความอับอายได้ถึงกับคิดสั้นหรือกลายเป็นคนเก็บตัวเป็นโรคประสาทไป (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2529 : 122) เป็นต้น การเผชิญสถานการณ์ที่ต้องพึ่งตนเองและเป็นที่ยิ่งของลูกๆ ในบางรายที่การศึกษาน้อย ขาดความรู้ความชำนาญใดๆ เมื่อประสบปัญหาทางคนพบว่าทางออกที่ดีที่สุดคือ การกู้ยืมผู้อื่นโดยยอมเสียดอกเบี้ย ทำให้มีภาระหนี้สิน (อัจฉรา ยอดเพชร, 2520 : 3) ซึ่งเป็นปัญหาที่พัวพันติดค้างด้วยดอกเบี้ยที่สูงและการค้างชำระอาจทำให้ยากแก่การหลุดพ้นจากปัญหานี้ได้ง่าย การประสบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง อาจเกี่ยวพันและก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะความยากจน การมีคุณภาพชีวิตต่ำ ฯลฯ ต้องต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ทั้งทางจิตใจ ความรู้สึก โดดเดี่ยว สูญเสียความมั่นใจ ต่ำห็นตนเอง ความเครียดในการที่ต้องรับผิดชอบความยากจนลำบากทางกาย การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความสมดุลของครอบครัวได้ (คณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2537 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม และศศิพัฒนา ยอดเพชร บรรณาธิการ, 2540) สุพัตรา สุภาพ (2543 : 49) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างที่ส่งผลต่อคู่สมรส

1. ด้านสังคม คนที่หย่าร้างมักจะถูกซุบซิบนินทาในแง่ร้ายต่างๆ โดยเฉพาะในสังคมเล็กๆ เช่น ชนบท การซุบซิบนินทามีมาก ส่วนเพื่อนๆ มีความโน้มเอียงจะเข้าข้างเพื่อนของตน คนที่ไม่ใช่เพื่อนก็จะถูกตัดออกไป สภาพการณ์เช่นนี้แสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มสังคมเดิมถูกทำลายลงไปเรื่อยๆ และกลุ่มอื่นจะขึ้นมาแทนที่ตามความต้องการที่แตกต่างกันไป ส่วนมากผู้ที่หย่าร้างมักจะคิดว่าตนเป็นคนไม่ดีและรู้สึกว่าไม่สามารถจะมองหน้าใครได้
2. ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดและผู้หญิงเป็นจำนวนไม่น้อยที่เมื่อถูกหย่าร้างก็ต้องหาเลี้ยงตนเอง ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของคู่สมรสจำนวนหนึ่ง ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้เขาค้นพบว่า เงินเป็นปัญหาสำคัญของคู่สมรส เพราะเงินทำให้อารมณ์แปรปรวนได้ง่ายและเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง และส่วนใหญ่ลูกมักจะอยู่กับแม่
3. การปรับตัวในเรื่องเพศ ปัญหาเรื่องความต้องการทางเพศเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งที่คนหย่าร้างต้องเผชิญ ถ้ามีความรู้สึกเครียดทางอารมณ์ก็อาจจะลดความรู้สึกได้ด้วยการเล่นไปสนใจในบางสิ่งไม่ว่าจะเป็นงานด้านกีฬา ดนตรี การงานหรืออื่น ๆ การหาสิ่งทดแทนจะสามารถผ่อนคลายความตึงเครียดได้มาก

4. การเปลี่ยนอุปนิสัย คู่สมรสที่มีการหย่าร้างจะต้องทิ้งนิสัยที่เคยทำจนชินและสร้างนิสัยใหม่ๆ บางคนก็ไม่อาจจะทิ้งนิสัยที่เขาเคยทำมาจนจำเริญในชั่วระยะเวลาอันสั้น เช่น เคยมีภรรยาทำให้ เคยมีภรรยาเป็นคู่คิดก็ต้องคิดเอง ทำเอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อต้องมีสถานภาพใหม่ มีวิถีชีวิตบางอย่างที่ไม่เหมือนเดิมจึงจำเป็นต้องมีการสร้างนิสัยใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งในที่สุดบุคลิกภาพของบุคคลนั้นจะเปลี่ยน โดยจะรับเอานิสัยใหม่ๆ เข้าไปแทนที่นิสัยเก่าๆ เช่น อาจจะชอบอยู่เป็นโสด รู้สึกมีอิสระเสรีภาพ ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร เป็นต้น

5. สถานภาพและบทบาทเปลี่ยน การหย่าร้างก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาท เช่น ภรรยาต้องไปใช้สกุลเดิมของตน ความสัมพันธ์ระหว่างญาติก็อาจจะไม่เหมือนเดิม หรือในบางกรณีพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะทำตัวไม่ถูก เมื่อลูกสาวของตนเกิดไปได้สามีใหม่ เป็นต้น

1.7 ความสุขในครอบครัว

สุพัตรา สุภาพ (2543 : 60 - 63) ได้กล่าวว่า ชายและหญิงเมื่อถึงวัยอันสมควรก็จะมีครอบครัวด้วยการแต่งงาน และอยู่อย่างฉันสามีและภรรยา ซึ่งทั้งสองฝ่ายควรมีความรัก ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อใจ ความเข้าใจ การรู้จักเอาใจกัน การผ่อนหนักเป็นเบา การให้อภัยต่อกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและราบรื่นตลอดไป และหากมีบุตร บุตรก็จะได้อยู่ในครอบครัวที่มีสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม เราต้องยอมรับทุกครอบครัวว่าไม่อาจจะมีความสุขได้เสมอไป มีครอบครัวไม่น้อยที่ประสบความแตกร้าง และมีปัญหาที่ทำให้ความสงบสุขในครอบครัวลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป เหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจจะมีสาเหตุต่างๆ เช่น ทั้งสามีและภรรยาไม่พยายามปรับตัวเข้าหากัน ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน หรือนอกใจกัน โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปคบชู้สาว การพยายามมีอำนาจเหนือกันและกัน ไม่ยอมให้อภัยแก่กัน ปัญหาด้านการเงิน (ไม่ซื่อตรงต่อกันในเรื่องการเงิน ไม่ยอมให้ต่างฝ่ายใช้จ่ายตามควร) ความเฉื่อยชาในเรื่องเพศ (ส่วนมากไม่ยอมรับเพราะอับอาย และมักจะมีอ้างสาเหตุอื่นๆ มากกว่า) หรือตั้งความหวังไว้สูงว่าการแต่งงานต้องสมบูรณ์เสมอไป บกพร่องไม่ได้ การแต่งงานอยู่กินกันอย่างถาวรนั้นเป็นเพราะ "ทนข้อบกพร่อง" ความเหลวและเลวของกันและกันได้ อย่าเรียกร้องให้มากจนเกินไป ในสังคมไทยส่วนมากภริยาต้องเป็นฝ่ายทน และเป็นฝ่ายปรับตัวเข้าหาสามี ภริยาที่คิดผิดคือภริยาที่ต้องการจะให้สามีดีจนไม่มีที่ติ

ภริยาจะต้องไม่เฝ้าแต่วิเศษ จะต้องแสดงตัวว่าด้อยกว่า ต่ำกว่า และเอาชนะด้วยการยอมแพ้เสมอ เรียกว่า แพ้เพื่อจะชนะตลอดไป เพื่อความสงบสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นและผาสุก ทั้งสามีภริยา และลูก ควรจะรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

หน้าที่ของสามี

1. เป็นหัวหน้าครอบครัว โดยเป็นผู้นำในด้านต่างๆ เช่น ทหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เป็นผู้ให้นามสกุลแก่ภริยาและลูก เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองภริยาและลูก เป็นผู้ช่วยงานในบ้านที่ต้องใช้แรงงาน เช่น ซ่อมแซมสิ่งของ ยกของหนักๆ เป็นผู้ดูแลความทุกข์สุขของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. เป็นตำแหน่งที่มีความผูกพันสูง โดยจะต้องซื่อสัตย์และรักใคร่ในตัวภริยาให้อุปการะตามควร โดยการให้เงินทองจับจ่ายใช้สอยหรือข้าวของเครื่องใช้ ยกย่องและให้เกียรติในตัวภริยา ไม่นินทาเหยียดหยามหรือทุบตี ไม่ว่าจะกล่าวเปรียบเปรยเมื่อภริยาทำผิด ควรจะหาโอกาสชี้แจงในภายหลัง ภริยาคือแม่ของลูก (ถ้ามี) ฉะนั้น ควรจะถือว่าความทุกข์ของภริยาคือความทุกข์ของตน มอบความเป็นใหญ่ให้ โดยให้ภริยาปกครองดูแลทรัพย์สินสมบัติและกิจการในบ้านเรือนโดยไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของแม่บ้าน เช่น การดูแลบ้าน การอบรมเลี้ยงดูลูก การปกครองคนในบ้าน ไม่นอกใจภริยา ไม่ดูแลคนเหยียดหยามพ่อกับแม่ ญาติพี่น้องภริยา ให้การเอาใจเมื่อภริยาเจ็บป่วย ชมเชย ยินดีและชอบใจในกิจการที่ภริยามีน้ำใจทำให้

3. เป็นบิดา โดยควรช่วยภริยาอบรมบุตรให้เป็นคนดี แต่ไม่ใช่ออกในรูปขัดกับแม่บ้านดังตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะบุตรชายควรจะมีบิดาเป็นผู้ช่วยสร้างบทบาทของความเป็นชาย ซึ่งมารดาจะทำหน้าที่ไม่ได้ดี ความเป็นบิดานี้อาจจะออกมาในรูปให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเพียงพอ ให้การรักษาและเอาใจใส่เมื่อบุตรเจ็บป่วย ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่บุตรตามวาระและโอกาส เช่น วันเกิด สอบไล่ได้ เป็นต้น ควรจะถ่ายรูปบุตรเป็นครั้งคราวเพื่อดูความเจริญเติบโต

4. เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีแก่ครอบครัว โดยพาครอบครัวไปเที่ยวนอกบ้านเป็นครั้งคราว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนาน ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่ภริยาและบุตรในบางโอกาส เช่น วันเกิด วันครบรอบแต่งงาน วันเงินเดือนขึ้น เป็นต้น มีอารมณ์ดี ไม่ขุ่นมัว ไม่ทะเลาะเบาะแว้งทุบตีกันต่อหน้าบุตร เพราะจะทำให้เด็กจิตใจแตกแยกไม่ปกติและหวาดกลัว ควรจะตกลงกันลับหลังเด็ก

หน้าที่ของภริยา

หน้าที่ของภริยามีหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นภริยา มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อสามี โดยใช้สอยให้พอเหมาะพอควร ไม่สร้างหนี้สินให้เป็นภาระแก่สามี รักษาทรัพย์สินสมบัติที่สามีหามาได้ ไม่ประพฤติชั่วด้วยการคบชู้ชู้ชาย ให้ความเคารพแก่พ่อแม่ ญาติพี่น้องของสามี ยกย่องสามีทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้สามีเป็นใหญ่ในบ้านโดยการให้เกียรติ ไม่พูดอะไรทำให้เสียหน้า หรือพูดขัดแย้ง เป็นคู่คิด เป็นเพื่อนปลอบใจแก่สามีเมื่อมีทุกข์ ไม่ซีบ่บงู้จู้ทั้งเรื่องในบ้านและเรื่องของสามี ฯลฯ

2. เป็นมารดา ดูแลอบรมบุตรให้มีเหตุมีผลโดยไม่ใช้อารมณ์ เป็นที่พึ่งของบุตร ไม่เปรียบเทียบบุตรของผู้อื่นไปในทางที่จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปมด้อยหรือกระทบกระเทือนใจ ไม่ทุบตีบุตรโดยไม่มีเหตุผลหรือเกินกว่าเหตุ ถ้าหากบุตรทำความดีก็ควรจะชมเชย เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุตรในการที่จะทำดีต่อไป

3. เป็นแม่บ้าน ขยันขันแข็งงานในบ้านและงานนอกบ้าน อุปการะดูแลคนในบ้าน พอเหมาะพอควร แต่งกายให้เหมาะสมกับฐานะและโอกาส พุดจาอ่อนหวานอยู่เสมอ ตลอดจนพยายามเอาใจสามีและบุตร ให้ความเป็นอิสระแก่สามีทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต ไม่ควรจะมีบับบังคับ หรือติดตามสามีจนขาดความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเอง

เสริมสร้างความสุขในครอบครัว สอนลูกให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา เมื่อลูกทำดีก็ชมเชย เมื่อลูกทำชั่วก็ตักเตือน ให้โอกาสคนในบ้าน ไปเปลี่ยนบรรยากาศนอกบ้านเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและจำเจ ไม่ขี้นับจู้จี้ในเรื่องไม่เป็นเรื่อง

หน้าที่ของบุตร

การเป็นบุตรที่ดีควรจะรู้หน้าที่ของตน ดังต่อไปนี้

1. รัก เคารพ และมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา เพราะท่านเลี้ยงดูอุปการะมาตั้งแต่เล็กกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ท่านก็มีความเหน็ดเหนื่อยทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงควรจะระลึกถึงบุญคุณของท่านและหาทางตอบแทนตามควรเมื่อท่านชราภาพ ซึ่งบิดามารดาส่วนใหญ่ไม่ได้หวังจะได้รับการตอบแทนจากลูก นอกจากต้องการให้บุตรได้ดี แต่ถ้าบุตรมีน้ำใจต่อท่านด้วยการให้เงินหรือสิ่งของหรือการเอาใจใส่ ท่านก็อาจจะรู้สึกเป็นสุขในการที่บุตรหลานยังไม่ทอดทิ้งท่านหรือรักท่าน ต้องการท่าน นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างให้บุตรของคุณ (ถ้ามีในอนาคต) ได้ปฏิบัติต่อคนเช่นเดียวกัน

2. ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมั่นคง ปกติบุตรจะเป็นจุดรวมความสนใจของบิดา มารดาในการให้ความรัก ความอบอุ่น และการเลี้ยงดู ฉะนั้นเวลาสามีภริยามีความขัดแย้งด้วยเหตุผลใดๆ สามีภริยามักจะให้ภัยต่อกันเพื่อเห็นแก่ลูก ตลอดจนเวลาจะคิดหย่าร้างก็มักเลิกล้มความคิด เพราะไม่อยากให้ลูกขาดพ่อขาดแม่

3. ไม่ดื้อดึงหรือพูดเท็จ ควรจะเชื่อฟังท่าน เพราะท่านมีประสบการณ์มากและรู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ไม่ควรจะทำให้ท่านหนักใจ หรือพูดเท็จเพื่อเอาตัวรอด เป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ดีแก่ตัวเอง

4. รักเรียน (ถ้ายังเรียนอยู่) หรือทำการงานดี (ถ้าเรียนสำเร็จแล้วหรือไม่เรียนแล้ว) และรักดี ความหวังของบิดามารดาอันสูงสุดคืออยากให้ลูกได้ดี การเรียนจึงเป็นสิ่งช่วยให้ลูกมีโอกาสได้ดีกว่าไม่ได้เรียนอะไรหรือเรียนน้อย ด้วยเหตุดังกล่าวคนชั้นกลางและชั้นสูงจึงพยายามส่งเสริมให้ลูกเรียนหนังสือ ในขณะที่คนยากจนไม่มีโอกาสให้ลูกได้เล่าเรียนสูงๆ เพราะอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจ (มีกินไปวันหนึ่งๆ จึงไม่มีเงินให้ลูกได้เล่าเรียน ยิ่งกว่านั้นบรรยากาศก็ไม่ส่งเสริมให้เรียน เช่น เพื่อนบ้านไม่ค่อยเล่าเรียน โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์พร้อม นักเรียนก็ไม่มี

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตลอดจนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนหรือไม่ก็บริเวณใกล้ๆ บ้านมีสวนเล่น การพนัน เป็นต้น จุดหมายปลายทางจึงแค่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่เล่าเรียน แล้วหางานทำ) คนยิ่งเรียนสูงเท่าไรโอกาสที่จะทำงานนั่งโต๊ะก็มากขึ้นเท่านั้น (ไม่ต้องใช้แรงงานมาก) ส่วนคนที่ เรียนน้อยหรือไม่เรียนจะต้องใช้แรงกายมาก

ส่วนมากบิดา มารดาอยากจะให้ลูกทำงานที่ดีมีศักดิ์ศรี ถ้าดีกว่าตัวได้ก็จะยิ่ง พอใจมากขึ้นเท่านั้น เพื่อจะได้ไม่ต้องห่วงใยเมื่อตนต้องตายจากไป

5. ไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย ไม่เห็นเงินเป็นของไร้ค่า ไม่อยากได้ของที่ไม่มีที่สิ้นสุด รู้จักประหยัดและสะสมตั้งแต่เด็ก โดยบิดามารดาควรจะเป็นตัวอย่างที่ดี

6. สร้างบรรยากาศที่ดี เช่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ทำความลำบากใจให้แก่บิดามารดา ไม่เป็นภาระ ไม่เจ้าอารมณ์ ซี้โมโห เอาแต่ใจตัว ไม่ควรเห็นพ่อแม่เป็นทาสรับใช้ของคน ควรเห็นใจพ่อแม่ที่เหน็ดเหนื่อยในการหาเงินมาเลี้ยงดูตน โดยเฉพาะถ้าพ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ลูกควรจะประสานรอยร้าวดังกล่าวโดยการให้พ่อแม่หันเข้าหากัน และทำตัวให้ดี ตลอดจนเอาใจใส่และเอาอกเอาใจพ่อแม่

7. เห็นความสำคัญของบิดา มารดา ไม่ควรลบหลู่ดูถูก ปัญหาไม่ค่อยเกิดใน วัยเด็ก แต่มักจะเกิดในวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว เพราะเป็นวัยที่คิดว่าตนมีความคิดดีและเข้ากับ สมัย บางคนอาจจะคิดว่าบิดา มารดาหัวโบราณ จึงไม่อยากจะปรึกษาหารือด้วย บิดามารดา บางคนจึงเกิดความเสียใจ น้อยใจ อันที่จริงแล้วบิดา มารดามีแต่ความรักและความหวังดีต่อลูก การแนะนำต่าง ๆ ก็ทำเพื่อลูก ถ้าวัยรุ่นคำนึงถึงข้อนี้บ้างอาจจะช่วยทำให้บิดา มารดาเป็นสุข และภาคภูมิใจในตัวของคุณ บุตรของตน เพราะความคิดเห็นของบิดามารดา อย่างน้อยก็เป็นเรื่อง ของประสบการณ์และความรอบรู้ ถ้าเราไม่ชอบใจก็ควรจะเฉยเสีย ไม่ควรเถียงท่านทันควัน ควร จะพูดในภายหลังเมื่อท่านอารมณ์ดีหรือโอกาสเหมาะท่านคงจะรับฟังด้วยดี ดีกว่าการระรานหรือ หักท้าวตามอำเภอใจ เราต้องระลึกเสมอว่าท่านคือบุคคลที่หวังดีและรักเราที่สุดในชีวิต

8. ช่วยงานในบ้านตามความสามารถ ถ้าบิดา - มารดาไม่มีคนช่วยทำงานบ้าน ลูก ก็ควรแสดงน้ำใจช่วยเหลือท่าน เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างชาม ซักผ้า รีดผ้า เป็นต้น ที่สำคัญ อย่างทำตัวเป็นภาระแก่ท่านให้ต้องเหน็ดเหนื่อยกว่าที่เป็นอยู่แล้วหรือถ้ามีคนช่วยทำงานบ้านอยู่ แล้วก็ตาม ก็ควรจะช่วยท่านบ้างตามควร

1.8 การขัดเกลาทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2543 : 37 - 38) ได้กล่าวว่า การอบรมสั่งสอนทำให้มนุษย์ได้ใช้ คุณลักษณะและขีดความสามารถของตนเพื่อความเจริญเติบโตและพัฒนาการของตน การ อบรมสั่งสอนทำให้อินทรีย์ทางชีวภาพมีคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิด ความรู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเอง (Self) กล่าวคือ มีความรู้สึกในลักษณะประจำตัว สามารถ บังคับและกำหนดพฤติกรรม สามารถรับเอาอุดมคติ คุณค่าและความประพฤติต่างๆ ได้ เพราะฉะนั้น การอบรมสั่งสอนจึงเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมมนุษย์และเป็นปัจจัยที่ขาดเสีย

มีได้ที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง คือ ความรู้สึกว่าเป็นคน ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้วการอบรมสั่งสอน คือ 1) การถ่ายทอดวัฒนธรรม 2) การพัฒนาบุคลิกภาพ

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2545 บทคัดย่อ) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีความสำคัญต่อสังคมมีดังนี้ คือ

1. ครอบครัว สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูและชี้แนะทั้งในเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวัน พฤติกรรมทั้ง 4 ประการ โดยการเรียนรู้ทั้งผ่านการพูดว่ากล่าว ตักเตือน และชี้แนะ ตลอดจนการกระทำให้อู

2. กลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ทั้งทางด้านพฤติกรรมการใช้เวลาว่าง การปรับตัว การแต่งกาย ประเภทของเพลงที่ฟังและพฤติกรรมการเล่นการพนัน

3. สถาบันการศึกษา นิสิตส่วนใหญ่ยังสามารถเรียนรู้เรื่องจริยธรรม คุณธรรม ความเคารพนับถือกัน และระบบอาวุโสทั้งจากกลุ่มเพื่อนในสถาบันการศึกษาและจากอาจารย์อย่างต่อเนื่องในขณะที่โตขึ้นก็พบว่านิสิตไทยยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคนิยม เช่น การใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยเพื่อซื้อหาสินค้าและบริการราคาแพงผ่านหลักสูตรที่ซ่อนเร้น (Hidden Curriculum) ทั้งในด้านบวกและด้านลบจากกลุ่มอาจารย์และบุคคลอื่นๆ ในสถาบันการศึกษา ในขณะที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ด้วย ผ่านการลอกเลียนแบบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากการเห็นวิธีการดำเนินชีวิตของคณาจารย์

4. สื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ นิสิตไทยนิยมรับข้อมูลข่าวสารด้านการบันเทิงจากอินเทอร์เน็ต มากกว่าการรับรู้หรือข้อมูลทางวิชาการ

5. สังคมหรือชุมชน กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งมีบทบาทต่อพฤติกรรมทางสังคมของนิสิตไทยที่สำคัญได้แก่ บรรทัดฐาน และค่านิยมซึ่งในสังคมส่วนใหญ่เรียนรู้ร่วมกันผ่านประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายต่างๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนิสิตน้อยเนื่องจากนิสิตเห็นว่า การบังคับใช้มักไม่แน่นอนและมีการเลือกปฏิบัติ "เล่นพรรคเล่นพวก" กันมาก ดังนั้นนิสิตจึงมักทำตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น

สรุปได้ว่าครอบครัวมีความสำคัญในการหล่อหลอมคนในครอบครัวโดยการใช้กระบวนการต่างๆ ในการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ โดยมีความเข้าใจถึงความรับผิดชอบและหน้าที่ของตนเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้น ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผนและสงบสุข แต่ถ้าสถาบันครอบครัวล่มสลาย บทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและบรรทัดฐานของสังคมไม่สามารถทำหน้าที่เช่นที่เคยกระทำมาในอดีตได้และจากการเสียดุลของสถาบันทางสังคมดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลในหลากหลายด้าน

1.9 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดสังคมวิทยาภาคกลุ่มนักสังคมวิทยาในการวิเคราะห์ปัญหาการหย่าร้าง

1.9.1 ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalist Theory)

แนวทางของทฤษฎีกล่าวไว้ว่า เมื่อใดก็ตามที่สังคมตกอยู่ในภาวะที่ขาดระเบียบแบบแผนหรือเกิดความระส่ำระสายขึ้นในสังคม ปัญหาสังคมจะเกิดขึ้น ทฤษฎีหน้าที่นิยมมองเห็นว่าสังคมเป็นระบบที่มีระเบียบเรียบร้อยอย่างดีก็เพราะมวลสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับบรรทัดฐานของสังคมและค่านิยมของสังคมร่วมกัน บทบาททางสังคมต่างๆ ก็ดำเนินไปอย่างมีเอกภาพ สมาชิกแห่งสังคมก็ได้กระทำการหรือปฏิบัติตนในสิ่งที่จำเป็น เพื่อความมีเสถียรภาพแห่งสังคม ทั้งนี้ก็เพราะว่าสมาชิกแห่งสังคมต่างก็ยอมรับกฎและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ของสังคมอย่างเป็นทางการหนึ่งเดียวปัญหาสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อสถาบันทางสังคมไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรจะเป็นอย่างเช่น สถาบันครอบครัวไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรจะเป็นของตน กล่าวคือ บิดามารดาไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบุตรอย่างที่ดีบิดามารดาทั่วไปปฏิบัติกัน เช่น ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น ไม่เอาใจใส่ดูแลและเลี้ยงบุตร และให้การศึกษาอบรมแก่บุตรของตน

1.9.2 ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของปัญหาสังคม นักสังคมวิทยาากลุ่มความขัดแย้งมองว่า สังคมเป็นผลของความขัดแย้งต่อสู้ช่วงชิงเพื่ออำนาจ เพื่อผลประโยชน์ในกลุ่มต่างๆ ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก นักสังคมวิทยาากลุ่มความขัดแย้งยอมรับว่าสังคมสามารถรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ได้ เพราะอำนาจหน้าที่และการใช้กำลังบังคับคนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มครองอำนาจโดยถูกต้องตามกฎหมาย และโดยอำนาจทำให้คนกลุ่มอื่นยอมเชื่อถือและปฏิบัติตามที่เขาต้องการทุกรูปแบบ กลุ่มความขัดแย้งจะมองสังคมในลักษณะที่เต็มไปด้วยการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความหมายว่า คนทั่วไปจะมีลักษณะที่จะทำการขัดแย้งและต่อสู้แย่งชิงกับคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มจะพยายามแสวงหาอำนาจเพื่อจะได้เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกว่ากลุ่มอื่นในสังคม (วราคม ที่สุกะ, 2528)

หากใช้แนวคิดเชิงความขัดแย้งของปัญหาการหย่าร้างจะเห็นว่าในปัจจุบัน สมาชิกครอบครัวให้ความสำคัญต่อบุตรน้อยกว่าตนเอง การอุทิศตนให้ชีวิตสมรสและครอบครัวจึงลดลง สังคมมีความกดดัน แข่งขัน เห็นแก่ตัว ขาดความมั่นคง ตั้งความหวังสูง มนุษย์จึงเกิดความกระวนกระวาย จะเห็นได้ว่าสังคมยิ่งซับซ้อนอัตราการหย่าร้างยิ่ง สูงขึ้น จึงต้องร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชนป้องกันและแก้ไข เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ มีดังนี้

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการหย่าร้าง ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า ได้มีการทำการศึกษาไว้ดังนี้

สุดา ภีรมย์แก้ว (2522 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "สาเหตุของการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร" ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยหนึ่งใดโดยเฉพาะ แต่เกิดขึ้นจากหลายๆ ปัจจัยรวมกัน เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของสาเหตุแล้วพบว่าในรายละเอียดสืบอันดับแรกที่คู่สามีและภรรยาอ้างว่าเป็นสาเหตุของการหย่าร้างในชีวิตสมรสของตน ได้แก่ ความเป็นคนเจ้าอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่ง การมีทัศนคติไม่ตรงกัน (เช่น การใช้เงิน การ อบรมลูก) คู่สมรสปฏิบัติตนต่างจากที่คาดหวังไว้ ขาดความสนใจซึ่งกันและกัน ปัญหาการเงินการทะเลาะทู่ตีและทอดทิ้ง ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศไม่รับฟังความคิดเห็นและไม่เห็นใจช่วยเหลือกันเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งตกอยู่ในความทุกข์ ส่วนปัจจัยอื่นๆ เป็นสาเหตุที่นำไปสู่การ หย่าร้าง เช่น ภูมิหลังและพฤติกรรมทั้งก่อนสมรสและระหว่างการใช้ชีวิตสมรสร่วมกัน ในความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการหย่าร้าง ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันเลย

สุธิดา ฉายาลักษณ์ (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "สาเหตุและปัญหาของการเป็นมารดาวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ป่วยสูติกรรมโรงพยาบาลราชวิถี ระหว่างเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2531" ผลการศึกษาปรากฏว่ามีมารดาวัยรุ่นร้อยละ 32.29 มีปัญหาทั้งสามมิติต้องแยกทางกัน หรือถูกฝ่ายชายทอดทิ้งปฏิเสธความรับผิดชอบ ส่วนสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของสามี คือ การไม่แสดงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม ขาดแคลนทางเศรษฐกิจ ไม่มีรายได้หรือรายได้ ไม่เพียงพอแก่ค่าใช้จ่าย

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ และพนม ลิ้มอารีย์ (2536 : บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง "สตรีและการหย่าร้างเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สตรีที่หย่าร้างที่จดทะเบียนหย่าที่สำนักงานจดทะเบียนอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และขอนแก่น ในปี พุทธศักราช 2532 - 2534 จังหวัดละ 45 คน แยกเป็นปีละ 15 คน 3 จังหวัด รวม 135 คน

ผลการศึกษาพบว่า การแต่งงานส่วนมากเป็นความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ซึ่งความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานส่วนมากเป็นเพียงคนรู้จักกัน มีเวลาทำความรู้และเข้าใจกันก่อนแต่งงานส่วนมากไม่เกิน 1 ปี ระยะเวลาที่อยู่กินร่วมกันส่วนมากไม่เกิน 10 ปี การหย่าร้างส่วนมากสตรีเป็นผู้เริ่มต้นขอหย่า โดยไม่ได้ปรึกษาใคร ทว่าส่วนมากลักษณะของการหย่าร้างเป็นไปโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายและการหย่าร้างที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากสาเหตุมากกว่าหนึ่งสาเหตุ เกี่ยวกับความรู้สึกและความคาดหวังของสตรีหย่าร้างที่มีต่อการ

หย่า ส่วนมากมีความรู้สึกพึงพอใจกับการหย่าร้างที่เกิดขึ้น และชีวิตหลังการหย่าร้างเป็นไปตามที่ได้คาดหวังไว้ คือ ช่วยให้มีความสุขในชีวิตมากขึ้นและมีความเป็นอิสระมากขึ้น

ผลของการหย่าร้างที่เกิดกับบุตร พบว่า สตรีที่มีบุตรส่วนมากบุตรไม่ได้รับผลกระทบจากการหย่าร้าง เนื่องจากบุตรของสตรีหย่าร้างส่วนมากยังเล็กและยังไม่รู้เรื่อง ส่วนผลที่เกิดกับสตรีที่หย่าร้างนั้นส่วนมากได้รับผลกระทบด้านความประพฤติ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งส่วนมากได้รับผลกระทบมากกว่าหนึ่งด้าน

ซันนัท สุวินทรากร (2536) ศึกษาเรื่อง "สาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้าง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย" สิ่งที่น่าสนใจในงานสารนิพนธ์ชิ้นนี้คือ เรื่องผลกระทบต่อบุตรวัยต่างกัน โดยผลกระทบต่อบุตรวัย 5 ขวบขึ้นไป ซึ่งพ่อแก้ไขโดยบุตรที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป จะมีปฏิกริยาต่อการหย่าร้างด้วยการเก็บตัวไม่เข้าสังคมกับเพื่อนฝูง ไม่สนใจการเรียน บางส่วนคิดยาเสพติดและคบเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดี และขอเสนอแนะของการศึกษาเน้นโครงการรณรงค์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวพนักงาน เช่น จัดกิจกรรมร่วมกัน การสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการครองชีวิตคู่เข้าไปในการสัมมนา หรืออบรมทางวิชาการต่างๆ

มาลี จิรวัดนานนท์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "กระบวนการเข้าสู่การเป็นครอบครัว แม่คนเดียว" เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนาแบบสัมภาษณ์เจาะลึกการสังเกตการณ์และการเยี่ยมบ้าน

ผลการวิจัยพบว่าสามารถที่นำสู่ชีวิตคู่ครอบครัว จัดแบ่งเป็น 2 สาเหตุ คือ 1) ความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาท มีปัญหาที่ตกลงกันไม่ได้ในครอบครัว อันนำไปสู่การแยกทางหย่าร้าง 2) การเสียชีวิตของคู่สมรส ทั้ง 2 กรณีต่างนำไปสู่จุดจบชีวิตคู่ครอบครัวเช่นเดียวกัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ มีดังนี้

โกสดี (Goode, 1961 : 481) นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงกล่าวว่า การหย่าร้าง (divorce) คือทางออกทางหนึ่งสำหรับชีวิตสมรสที่ไม่ราบรื่น เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาชีวิตสมรสที่ล้มเหลว

จาค็อบสัน (Jacobson, 1959 : 314) พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการหย่าร้างขึ้นก็คือ การไม่มีบุตรไว้สืบตระกูล ซึ่งตรงข้ามกับคู่สมรสที่มีบุตร มักจะมีแนวโน้มของการหย่าร้างน้อย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การมีบุตรจะช่วยป้องกันการหย่าร้างได้ แต่เพราะบุตรเป็นตัวกลางของความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสนั่นเอง

บรูคส์ (Brooks, 2002) ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีทัศนคติเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ที่พิเศษแบบคู่รัก พบว่าผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีทัศนคติซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดในด้านความรัก การยอมรับความเป็นอิสระ ความรู้สึกที่รุนแรงในเรื่องความโกรธและความรัก การเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง มากกว่าผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่สมบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งเพศและอายุในปัจจุบันไม่มีความเกี่ยวเนื่องที่สำคัญกับความนึกคิดของผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

เบอร์ (Burr : 1970 , 29 – 37) ศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตสมรสเป็นระดับความปรารถนาของบุคคลที่ต้องการได้รับการตอบสนอง โดยอาจจะเป็นการพึงพอใจกับสถานที่เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความพึงพอใจในความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เป็นต้น และถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็อาจจะทำให้เกิดการหย่าร้างได้

ล็อก (Locke : 1951, 19 – 18) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคู่สมรสที่มีความสุขและคู่หย่าร้าง พบว่า ถ้ารายได้ของคู่สมรสเพียงพอต่อความต้องการของครอบครัวแล้วก็จะช่วยลดจำนวนการหย่าร้างได้น้อยลง

ลักกีและเบนท์ (Lucky and Brain : 1970 , 43 – 44) ได้ทำการศึกษากลของการมีบุตรต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่ากลุ่มคู่สมรสที่ไม่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสให้ความสำคัญของการมีบุตรว่า บุตรเท่านั้นที่ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส ส่วนกลุ่มคู่สมรสที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรส ให้ความสำคัญต่อความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่ากลุ่มที่ไม่พึงพอใจ

ลิวินเจอร์ (Levinger, 1959 : 19 – 28) พบว่าสาเหตุของการหย่าร้างนั้นเกี่ยวข้องกับชั้นทางสังคม คู่สมรสที่อยู่ในชั้นต่ำของสังคมโอกาสในการหย่าร้างก็มีมากขึ้น

วอล์คเกอร์ (Walker, 1963 : 209) พบว่า การหย่าร้างจะมีอัตราสูงในหมู่คู่สมรสที่มีอายุน้อยเมื่อแรกแต่งงานคือ 15 – 19 ปี โดยประมาณ โดยผ่านกระบวนการ มีนัดกับเพื่อนต่างเพศหรือการออกเดท (dating) เขากล่าวว่า “การหย่าร้างของคนอเมริกันจำนวนครึ่งหนึ่งเกี่ยวกับการแต่งงานในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี การแต่งงานในกลุ่มเด็กวัยรุ่นดังกล่าวไม่ได้รับความเห็นชอบทั้งจากพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ก็พยายามทำทุกทางที่จะไม่ให้เกิดมีการแตกแยกในชีวิตสมรสแต่ก็มีอำนาจในขอบเขตจำกัดคนหนุ่มสาวมีความรับผิดชอบในตัวเองโดยถือความรักเป็นปัจจัยสำคัญ...”

ทรูแซล และเมอร์ริล (Truxal and Merrill, 1951 : 691) พบว่า ลักษณะงานอาชีพ (occupational aspect) บางอย่างอาจนำไปสู่การหย่าร้างได้ เขากล่าวว่า งานอาชีพบางอย่างมีโครงสร้างหรือลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือตึงเครียดขึ้นในครอบครัวได้ เช่น อาชีพธุรกิจ การค้าขายที่ต้องเดินทางออกจากบ้านบ่อยๆ อาชีพนักแสดง นักดนตรี นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทำให้คู่สมรสต้องแยกกันอยู่เป็นเวลานานๆ และงานอาชีพบางอย่างก็เปิดโอกาสให้สามีได้พบกับหญิงอื่นที่มีความสวยงามหรือดึงดูดใจมากกว่าภรรยา เช่น แพทย์ ทนายความ เป็นต้น และในที่สุดชีวิตสมรสก็จบลงด้วยการหย่าร้าง

ทอมสันท์และสเปนเนอร์ (Thomson and Spanier, 1983 : 103 - 114) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหย่าร้างพบว่าการศึกษาที่คู่สมรสตัดสินใจหย่าร้างกัน เนื่องจากค่านึงแล้วเห็นว่า เป็นการดีกว่าที่จะดำเนินชีวิตสมรสต่อไปอย่างไม่มี ความพึงพอใจ ในขณะที่ยังมีคู่สมรสอีกหลายคู่ที่ยังคงทนใช้ชีวิตร่วมกันต่อไปทั้งๆ ที่ไม่มี ความพึงพอใจ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะบุคคลนั้นมีความรู้สึกแห่งการสูญเสียมาก เมื่อการสมรสต้องเลิกร้างไป

เมอร์ริว (Merrill, 2003) ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนเด็กที่เกิดมา มีผลกระทบต่อ การปรับตัวและความขัดแย้งในชีวิตการแต่งงานของผู้หญิง พบว่า จำนวนปีที่แต่งงานไม่มีผลกระทบต่อชีวิตแต่งงาน การปรับตัวและความขัดแย้งในชีวิตแต่งงานจะถูกกระทบอย่างสำคัญโดยความเปลี่ยนแปลงของจำนวนเด็กที่เกิดมาและความขัดแย้งในชีวิตแต่งงานและความขัดแย้งกับญาติทางสามีไม่มีผลกระทบต่อสำคัญเมื่อการเปลี่ยนแปลงในเด็กถูกเปรียบเทียบกับจำนวนของเด็กที่เกิดมา

เมอร์เลอร์ (Mowrer, 1959 : 342) การหย่าร้างเป็นการแก้ปัญหาขั้นสุดท้าย ตามกฎหมายของชีวิตสมรสที่ล้มเหลว และเป็นขั้นสุดท้ายของความไม่ลงรอยกันในครอบครัว

ฮิกส์และแพลท (Hicks and Platt, 1970 : 553 - 578) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิหลังของคู่สมรส ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ ศาสนา และภูมิฐานะของคู่สมรส พบว่าสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสคือ ความคล้ายคลึงกันในด้าน การศึกษา ศาสนา และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาสาเหตุและผลกระทบของปัญหาการหย่าร้างในจังหวัดพิษณุโลก มีกรอบแนวความคิดดังต่อไปนี้

